

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΑΝΑΣΤΗΛΩΤΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΔΕΔΟΣ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΑΝΑΣΤΗΛΩΤΗΣ, ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Α.Π.Θ.
ΧΑΪΔΩ ΚΟΥΚΟΥΛΗ-ΧΡΥΣΑΝΘΑΚΗ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ, ΕΠΙΤΗΜΗ ΠΡΟΪΣΤΜΕΝΗ ΙΗ' ΕΠΚΑ
ΜΑΡΙΑ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ, ΠΡΟΪΣΤΜΕΝΗ ΙΗ' ΕΠΚΑ
ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΓΑΛΑΝΗΣ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΑΝΑΣΤΗΛΩΤΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΑΠΙΡΙΔΗΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΑΝΑΣΤΗΛΩΤΗΣ

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ & ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΤΩ ΚΟΙΛΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΩΝ ΦΙΛΙΠΠΩΝ

Στο πλαίσιο της Προγραμματικής Σύμβασης Πολιτισμικής Ανάπτυξης μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού και της Περιφερειακής Ενότητας Καβάλας και υπό την εποπτεία της ΙΗ' ΕΠΚΑ εκπονήθηκε μελέτη αποκατάστασης του κάτω κοίλου του αρχαίου θεάτρου των Φιλίππων.

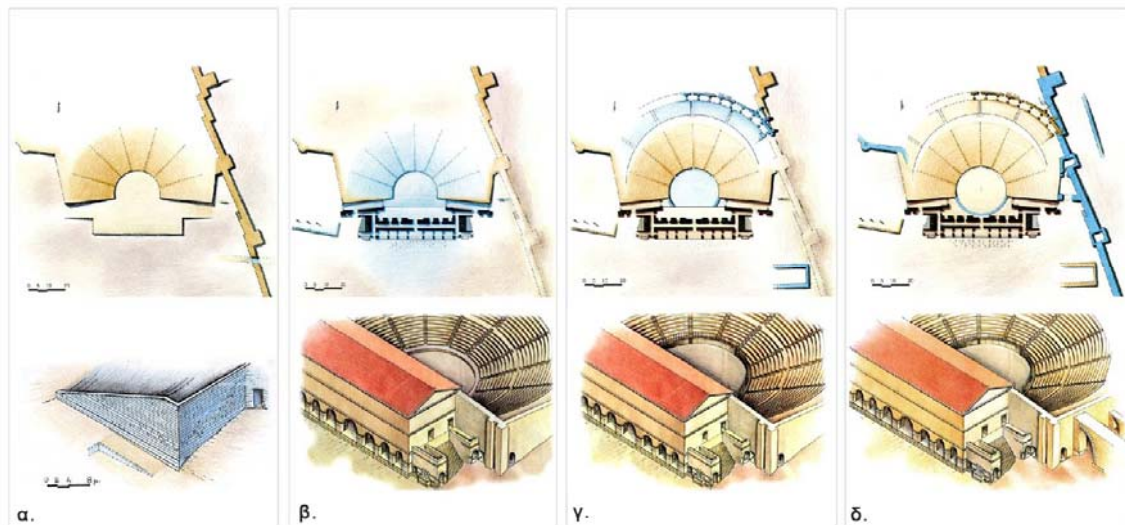
εικ.1. Πανοραμική άποψη του αρχαίου θεάτρου των Φιλίππων από νοτιοανατολικά
(πηγή: http://7imeres.gr/wp-content/uploads/2014/04/arxaiologikos_xwros_filippwn_citypedia_6-800x611.jpg)

Το αρχαίο θέατρο βρίσκεται μέσα στην ελληνιστική πόλη, σε επαφή με το ανατολικό τείχος και οικοδομήθηκε συγχρόνως με αυτό γύρω στα μέσα του 4^{ου} αι. π.Χ. Οι επεμβάσεις των ρωμαϊκών χρόνων εξαφάνισαν σε μεγάλο βαθμό τις αρχικές κατασκευές του ελληνικού θεάτρου από το οποίο σώζονται μόνο τμήματα των αναλημματικών τοίχων του κοίλου και των παρόδων και ο κυκλικός αποχετευτικός αγωγός της ορχήστρας.

Κατά τη ρωμαϊκή φάση 1, η οποία τοποθετείται στον 1^ο αι. μ. Χ., οικοδομήθηκε λιθόκτιστο κτίριο σκηνής. Οι πάροδοι στεγάστηκαν με θολωτές κατασκευές πάνω από τις οποίες επεκτάθηκε το κοίλο. Επίσης διευρύνθηκε η ορχήστρα, όπως μαρτυρούν ο νέος κυκλικός αποχετευτικός αγωγός, ευρύτερος του υστεροκλασσικού, και ο σωζόμενος τοιχοβάτης του χαμηλού πόδιου που διαμορφώνονταν στη βάση του κοίλου.

Με την καθιέρωση νέων θεαμάτων, μονομαχιών και θηριομαχιών, υλοποιούνται μετασκευές στο θεατρικό οικοδόμημα. Σε πρώτο στάδιο (ρωμαϊκή φάση 2), διευρύνθηκε εκ νέου η ορχήστρα από την πλευρά του κοίλου και κατασκευάστηκε υψηλό στηθαίο με προστατευτικό δίκτυο, χωρίς να θιγεί το ξύλινο

προσκήνιο της σκηνής. Τα κενά ανάμεσα στο κοίλο και το προσκήνιο έκλειναν με μεγάλες κιγκλιωτές θύρες. Στο στάδιο αυτό το μνημείο λειτουργούσε παράλληλα ως θέατρο και ως αρένα. Συγχρόνως κατασκευάστηκε επιθέατρο σε λιθόχτιστες υποδομές με περιμετρικό καμαροσκέπαστο διάδρομο.

εικ.2. Θέατρο Φιλίππων – οικοδομικές φάσεις:

α. ελληνιστική φάση, β. ρωμαϊκή φάση 1, γ. ρωμαϊκή φάση 2 και δ. ρωμαϊκή φάση 3

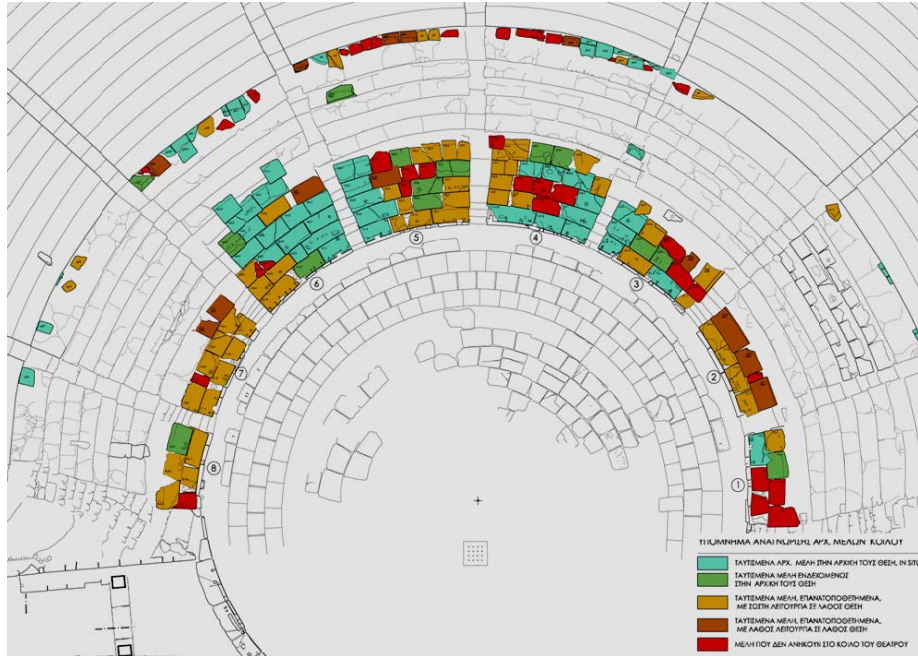
Σε δεύτερο στάδιο (ρωμαϊκή φάση 3), το θέατρο των Φιλίππων, μετατράπηκε πλήρως σε αρένα. Κατεδαφίστηκε το ξύλινο προσκήνιο και συμπληρώθηκε ο λίθινος δακτύλιος από την πλευρά του κτηρίου της σκηνής, με μαρμαρίνους ορθοστάτες. Παράλληλα, στη θέση του κατεδαφισμένου προσκηνίου, λαξεύτηκε στον βράχο υπόγειος χώρος για τα άγρια ζώα από όπου με ειδικό ανυψωτικό σύστημα προσάγονταν στην αρένα.

Το αρχαίο θέατρο ανασκάφηκε από τη Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή την περίοδο 1914 – 35 από την οποία σώζονται ελάχιστα αλλά πολύτιμα φωτογραφικά και σχεδιαστικά τεκμήρια. Ωστόσο η σημερινή μορφή του κοίλου είναι αποτέλεσμα των επεμβάσεων Λαζαρίδη κατά την περίοδο 1957-60 στο πλαίσιο επαναλειτουργίας του θεάτρου για τις ανάγκες του φεστιβάλ Φιλίππων - Θάσου. Διατηρεί στη βάση του το υψηλό πόδιο της ρωμαϊκής φάσης II καθώς και μαρμάρινα εδώλια έως το ύψος της 7^{ης} σειράς καθισμάτων. Οι υπόλοιποι αναβαθμοί διαμορφώνονται ως λιθόχτιστες πεζούλες με τσιμεντοκονία στην άνω επιφάνειά τους. Τα πέρατα του κοίλου έχουν καταστραφεί λόγω της απώλειας του άνω τμήματος των αναλημμάτων και εμφανίζεται απότομο πρανές από γαιώδη υλικά. Οι κλίμακες είναι προσδιορισμένες γεωμετρικά ωστόσο δεν σώζουν μαρμαρίνους αναβαθμούς in situ.

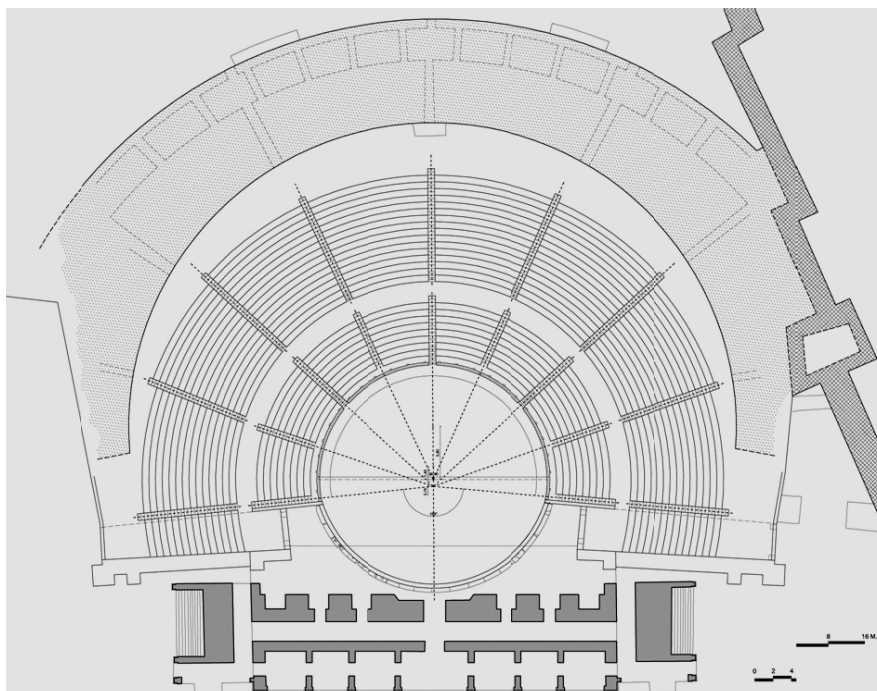

εικ.3. Απόψεις από το κοίλο του αρχαίου θεάτρου των Φιλίππων – υπάρχουσα κατάσταση

Κατά την ανάλυση έγινε αναγνώριση των αρχιτεκτονικών μελών και των κατασκευών του κοίλου και διαπιστώθηκε ότι οι ανακτήσεις της περιόδου 1957-60 δεν είναι αποτέλεσμα εμπειριστατωμένης μελέτης αλλά πρόχειρη τοποθέτηση διάσπαρτου υλικού. Αναγνωρίστηκαν αρχιτεκτονικά μελή σε λάθος θέση και χρήση θραυσμάτων τους ως κοινού οικοδομικού υλικού για ανακτήσεις. Ωστόσο, το υλικό που υπήρχε *in situ*, όταν σχημάτιζε συγκροτημένα σύνολα, διατηρήθηκε, όπως στην 6^η κερκίδα και την ανατολική πλευρά του πόδιου.

εικ.4. Αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης και αναγνώριση του είδους και της θέσης των αρχιτεκτονικών μελών του κάτω κοίλου.

εικ.5. Αναπαράσταση της ρωμαϊκής φάσης 3. Κάτοψη

Το σωζόμενο αυθεντικό υλικό επιτρέπει την αναγνώριση στοιχείων της μορφής και της γεωμετρίας του κοίλου. Αυτό αναπτύσσεται σε τμήμα περιφέρειας ελαφρώς μεγαλύτερο του ημικυκλίου με τα άκρα του να σχηματίζουν γωνία 190 μοιρών μεταξύ τους. Χωρίζεται σε οχτώ κερκίδες από 7 κλίμακες ανόδου η μια εκ των οποίων συμπίπτει με τον κεντρικό άξονα του θεάτρου. Πιθανότατα υπήρχαν κλίμακες και στα

άκρα του κοίλου κατά μήκος των παρόδων. Η διάμετρος της ορχήστρας από τη ρωμαϊκή φάση II είναι 25,40 μ. και στο όριο της με το κοίλο διαμορφώνεται στηθαίο ύψους 2,4 μ. Η ορχήστρα έχει το ίδιο κέντρο με τη χάραξη του κοίλου στο οποίο συγκλίνουν και οι άξονες των τριών κεντρικών κλιμάκων. Οι υπόλοιπες κλίμακες συγκλίνουν σε σημείο του κεντρικού άξονα, 75 εκ. νότια του κέντρου.

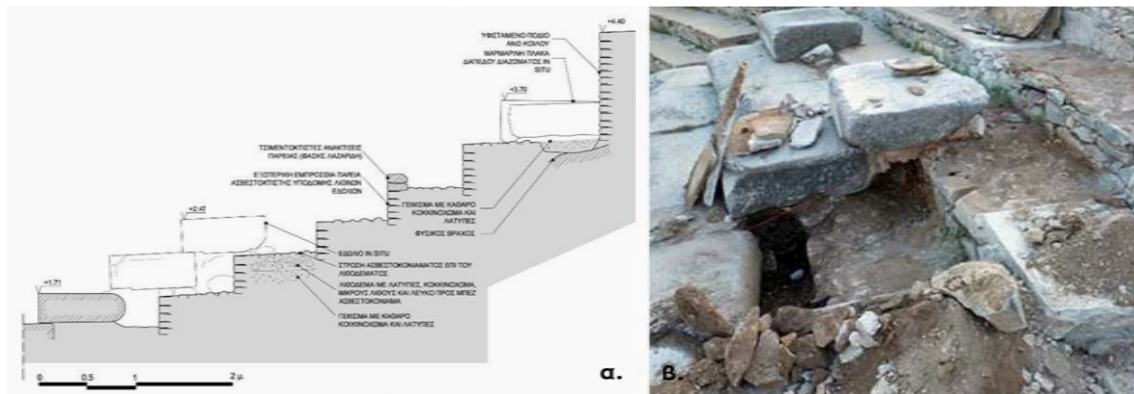
Κατά τα άλλα πλακόστρωτο διάζωμα πλάτους 2,20 μ. χώριζε το κοίλο σε δυο τμήματα, το κάτω και το άνω, ενώ δεύτερο διάζωμα παρεμβάλλεται μεταξύ αυτού και του μεταγενέστερου επιθεάτρου. Το κοίλο έφερε 9 σειρές καθισμάτων έως το 1^ο διάζωμα και 15 έως το 2^ο διάζωμα και η κλίση του ήταν 1:2 την οποία ο Βιτρούβιος θεωρεί ιδανική.

Στο επιθέατρο η χάραξη της εξωτερικής περιμέτρου του είναι ομόκεντρη της ορχήστρας σε αντίθεση με την εσωτερική της οποίας το κέντρο είναι μετατοπισμένο κατά 5.8μ. βορειότερα. Έτσι το 2^ο διάζωμα έχει μεταβλητό πλάτος που προοδευτικά μειώνεται προς τις ακραίες κερκίδες. Υπολογίζεται ότι το θέατρο κατά τη ρωμαϊκή περίοδο είχε χωρητικότητα 4.600 θεατών στο κοίλο και 2.400 θεατών στο επιθέατρο.

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ

Το κοίλο διαμορφώνεται στη μεγαλύτερη έκτασή του με λιθόκτιστους αναβαθμούς. Έως τώρα είχε σχηματιστεί η εντύπωση ότι οι εν λόγω κατασκευές αποτελούν αυθαίρετες επεμβάσεις της περιόδου 1957-60 προκειμένου το θέατρο να χρησιμοποιηθεί για την διεξαγωγή παραστάσεων. Ωστόσο η μελέτη του φωτογραφικού υλικού της περιόδου αποδεικνύει ότι πρόκειται για μικρής κλίμακας ανακτήσεις πάνω σε αυθεντικά λιθόκτιστα τοιχώρια που αποκαλύφθηκαν ανασκαφικά.

Προκειμένου να επαληθευτούν αυτές οι διαπιστώσεις έγινε τον Ιούνιο του 2013 ανασκαφική έρευνα μικρής κλίμακας στην 6^η κερκίδα του κοίλου η οποία απέδειξε ότι τα τοιχώρια αυτά είναι αυθεντικές ασβεστόκτιστες αργολιθοδομές για την στήριξη της πίσω πλευράς των μαρμαρίνων εδωλίων.

εικ.6. Ασβεστόκτιστες υποδομές έδρασης των εδωλίων. α. αποτύπωση και β. φωτογραφία ανασκαφικής τομής στην 6^η κερκίδα.

Οι κερκίδες στο σύνολό τους διαμορφώνονταν με λίθινα εδώλια από τοπικό μάρμαρο. Αυτά έχουν απλή γεωμετρία με επίπεδο πάτημα και κατακόρυφο πρόσωπο χωρίς διαφοροποίηση επιπέδων. Τα εδώλια δεν έφεραν ίχνη οριζόντιων ή κατακόρυφων συνδέσμων. Δημιουργούνταν βαθμιδωτή στήριξη μεταξύ τους με μικρές πατούρες στο πίσω μέρος του υποκείμενου και στο εμπρόσθιο μέρος του υπερκείμενου που απέτρεπαν την ολίσθηση.

εικ.7. Άποψη α. των λίθινων εδωλίων (5^η κερκίδα), β. της κεντρικής κλίμακας του κοίλου και γ. σχέδιο τομής σε φραγμένη κλίμακα.

Οι κλίμακες είχαν πλάτος 74 εκ. Από τις εγκοπές στις παρειές των ακραίων εδωλίων προκύπτει ότι σε κάθε εδωλίο αντιστοιχούσαν δυο αναβαθμοί με ρίχτι 17 εκ. και πάτημα 36,5 εκ. Η ορατή επιφάνεια του πατήματος είναι αδρή και φέρει πυκνά χτυπήματα με βελόνι για τον περιορισμό της ολισθηρότητας.

Κατά την διεύρυνση της ορχήστρας (ρωμαϊκή φάση 2) μόνο τρεις κλίμακες διατήρησαν την επικοινωνία κοίλου – ορχήστρας στις οποίες η κλίση του κατώτερου τμήματος τους έγινε απότομη για να καλύψει την υψομετρική διαφορά που προέκυψε από τη μείωση του μήκους τους. Στη βάση των κλιμάκων διαμορφώνονταν θύρες που έκλειναν με κιγκλιδωτά μεταλλικά θυρόφυλλα για τον έλεγχο της πρόσβασης.

εικ.8. Η διαμόρφωση του πόδιου της ρωμαϊκής φάσης 2 α. μετά την ανασκαφή της Γαλλικής αρχαιολογικής σχολής και β. σήμερα

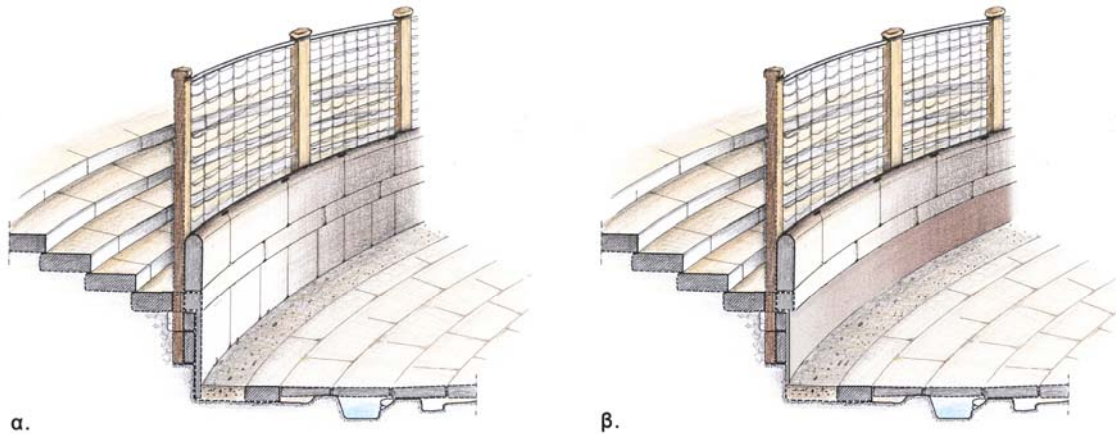

εικ.9. Αναπαράσταση του κοίλου με ψηλό στηθαίο και προστατευτικά δίχτυα στη βάση του κατά τη μετατροπή του θεάτρου σε αρένα (ρωμαϊκή φάση 2 και 3)

Το πόδιο της ρωμαϊκής φάσης II αποτελείται από τρεις δόμους από τους οποίους ο πρώτος διαμορφώνεται σε μεγάλο ποσοστό από τον βράχο που λαξεύτηκε επί τόπου. Στον τρίτο δόμο του πόδιου εδράζονται οι πλάκες του διαδρόμου που προηγείται της πρώτης σειράς καθισμάτων. Στη μπροστινή

τους πλευρά διαμορφώνονται εγκοπές ορθογωνικής διατομής διαστάσεων 24 x 12 εκ. που συνεχίζουν κατακόρυφα προς τα κάτω στο σώμα του πόδιου. Σε αυτές τοποθετούνταν ξύλινα υποστυλώματα για την στήριξη προστατευτικών δικτύων.

Οι πλάκες του διαδρόμου βρίσκονται σε υποχώρηση 16 εκ. από το πρόσωπο του πόδιου. Αυτό σε συνδυασμό με τις σωζόμενες εγκοπές από πυκνούς μεταλλικούς συνδέσμους που φέρουν στο μπροστινό τμήμα τους τεκμηριώνουν ότι υπήρχε σε επαφή με αυτές αρχιτεκτονικό μέλος ίδιου ύψους το οποίο στηρίζονταν στη διαμορφωμένη μικρή υποχώρηση. Πάνω σε αυτό το μέλος και μπροστά από τα ξύλινα υποστυλώματα εδράζονταν τα στηθαία. Έτσι ο τελευταίος δόμος του πόδιου προκειμένου να υποδεχτεί τα στηθαία πάχους 30 εκ. προέβαλε τουλάχιστον κατά 15 εκ.

εικ.10 Αναπαράσταση των δυο εκδοχών διαμόρφωσης του στηθαίου στη βάση του κοίλου κατά τη ρωμαϊκή φάση 2

Η βάση του πόδιου έως την προεξοχή ήταν πιθανότατα επιχρισμένη γιατί δεν αποτελούσε σαν σύνολο μια επιμελημένη κατασκευή. Εναλλακτικά η όψη του πόδιου μπορεί να διαμορφώνονταν με όρθιες μονολιθικές πλάκες οι οποίες κάλυπταν το κενό της υποχώρησης και παράλληλα υποστήριζαν την προβαλλόμενη λιθόπλινθο έδρασης του στηθαίου. Το στηθαίο είχε ύψος 90 εκ. και η σταθεροποίησή του επιτυγχάνονταν κυρίως με τη σύνδεση των μελών του με πειόσχημους συνδέσμους και λιγότερο με την ενσφήνωση λόγω του καμπύλου σχήματός του.

εικ.11. Προστατευτικό στηθαίο από την πλευρά της σκηνής α. Τμήμα του σωζόμενου λίθινου τοιχοβάτη με ίχνη εγκοπών σε θέσεις θυρών, β. αναπαράσταση αρχικής μορφής στη θέση αυτή

Κατά την ρωμαϊκή φάση ΙΙΙ συμπληρώθηκε ο δακτύλιος της αρένας από την πλευρά του κτιρίου της σκηνής. Το νέο τμήμα αποτελούνταν από τοιχοβάτη ελαφρά υπερυψωμένο από την ορχήστρα και μονολιθικούς ορθοστάτες ύψους 1,90 μ. με εγκοπή στην άνω απόληξή τους για υποδοχή μικρής στέψης. Από τις λαξεύσεις των παρείων των σωζόμενων ορθοστατών και τα ίχνη που διατηρούνται στον

τοιχοβάτη προκύπτει η ύπαρξη διαδοχικών θυρών, υψηλών για τους μονομάχους και χαμηλών με ανασυρόμενα κιγκλιδώματα για τα θηρία. Βέβαια υπήρχαν και συμπαγή τμήματα στηθαίου όπως προκύπτει από σωζόμενο μέλος με αναθυρώσεις στις πλευρικές του παρειές. Το προστατευτικό δίκτυ συνεχίζονταν και από αυτήν την πλευρά του δακτυλίου όπως μαρτυρούν οι λαξευμένες κατακόρυφες εγκοπές στην πίσω πλευρά των ορθοστατών.

εικ.12. Διάζωμα στο ύψος της 9^{ης} σειράς καθισμάτων α. σχεδιαστική αναπαράσταση, β. σωζόμενες μαρμάρινες πλάκες του διαζώματος in situ και γ. λιθόπλινθοι του πόδιου του άνω κοίλου

Σχετικά με το διαμορφωμένο διάζωμα στο ύψος της 9^{ης} βαθμίδας καθισμάτων, η επιτόπια έρευνα και τα φωτογραφικά ντοκουμέντα από την περίοδο 1957-60 πιστοποιούν ότι πρόκειται για στοιχείο της λειτουργικής δομής του θεάτρου και όχι για αποτέλεσμα των επεμβάσεων της φάσης Λαζαρίδη. Σήμερα σώζεται στη θέση αυτή διευρυμένη βαθμίδα στο πίσω πέρασ της οποίας υπάρχουν κατά τόπους μαρμάρινες πλάκες σε υψηλότερη στάθμη. Από μετρήσεις που έγιναν διαπιστώθηκε ότι όλες βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο και αποτελούν τμήμα του δαπέδου του διαζώματος.

Στο λιθόκτιστο πόδιο του άνω κοίλου εντοπίστηκαν ενσωματωμένες δυο εν σειρά μαρμάρινες λιθόπλινθοι ύψους 60 εκ. Όπως πιστοποιείται από το φωτογραφικό υλικό της περιόδου 1957-60 βρίσκονται in situ και μάλιστα εδράζονται σε πλάκες του αρχικού δαπέδου του διαζώματος. Επομένως το πόδιο του άνω κοίλου αποτελούνταν από λιθόπλινθους και η υπάρχουσα αργολιθοδομή είναι προϊόν των ανακτήσεων που έγιναν κατά την φάση Λαζαρίδη.

Συνοψίζοντας πέρα από τα επιμέρους συμπεράσματα που εξήχθησαν κατά τη τεκμηρίωση των κατασκευών δυο είναι τα ουσιαστικά ευρήματα που συμβάλλουν στη γνώση μας για τη μορφή του κοίλου. Το πρώτο αφορά την σαφή τεκμηρίωση ύπαρξης διαζώματος στο ύψος της 9^{ης} σειράς εδωλίων και το δεύτερο την αποσαφήνιση του τρόπου έδρασης των εδωλίων με τη συμμετοχή λιθόκτιστων υποδομών. Μάλιστα η χρήση ασβεστοκονιάματος στις λιθόκτιστες υποδομές οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η υπάρχουσα διαμόρφωση του κοίλου ανήκει στη ρωμαϊκή εποχή. Σε αυτό συνηγορούν και η ύπαρξη αξονικής κλίμακας ανόδου στην χάραξη του κοίλου όπως και η απλή ορθογωνική διατομή των εδωλίων. Βέβαια δεν αποκλείεται τα εδώλια να ανήκουν στην υστεροκλασική φάση και να επανατοποθετήθηκαν κατά τη ρωμαϊκή φάση Ι. Η μικρή ανασκαφική έρευνα που έγινε στο κοίλο ήταν αδύνατο να διευκρινίσει αν μαζί με τις ασβεστοκτιστες υποδομές υπάρχουν και λασπόχτιστες οι οποίες θα ανήκουν στην υστεροκλασική φάση.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Όπως φάνηκε από την ανάλυση που προηγήθηκε το βασικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει το κοίλο του θεάτρου είναι η υποβάθμιση της ιστορικής και αρχαιολογικής του αξίας λόγω των πρόχειρων και λανθασμένων επεμβάσεων που συντελέστηκαν. Δημιουργείται στρεβλή εικόνα της μορφής του στους επισκέπτες και πρακτικά προβλήματα λειτουργικότητας κατά την χρήση του ως επισκέψιμου αρχαιολογικού χώρου και χώρου παραστάσεων.

Τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των κατασκευών του κάτω κοίλου έδωσαν τη δυνατότητα σύνταξης πρότασης ώστε να αποκατασταθεί τη γεωμετρία του θεάτρου προς βελτίωση της διδακτικής του παρουσίας, να προστατευτεί το υπάρχον αυθεντικό υλικό, να αναδειχθούν οι αισθητικές και ιστορικές αξίες του και να βελτιωθεί λειτουργικότητά του.

Μια ειδική συνθήκη που λήφθηκε υπ' όψιν και δεν συναντάται συχνά σε μνημεία είναι ότι το κοίλο του θεάτρου βρίσκεται ήδη σε πλήρη ανάπτυξη με επεμβάσεις της δεκαετίας του 1950 που με τα σημερινά δεδομένα θεωρούνται επιστημονικά ατεκμηρίωτες και μάλλον απορριπτέες. Ωστόσο αυτές οι επεμβάσεις διαμόρφωσαν την υλική υπόσταση του θεάτρου που φιλοξένη το καθιερωμένο φεστιβάλ Φιλίππων - Θάσου το οποίο παρακολουθούν κάθε χρόνο χιλιάδες θεατών.

Η πρόταση προβλέπει τη μερική αποκατάσταση της οικοδομικής φάσης της αρένας (Ρωμαϊκή φάση II – III) για την οποία διαθέτουμε αρκετό αυθεντικό οικοδομικό υλικό και επαρκή τεκμηρίωση των κατασκευών. Όποια άλλη απόπειρα αποκατάστασης προηγούμενων οικοδομικών φάσεων κρίνεται αδόκιμη γιατί θα οδηγούσε σε απώλεια πρωτότυπου υλικού χωρίς αντίστοιχα να υπάρχουν τα τεκμήρια ούτε το διαθέσιμο πρωτότυπο υλικό για την αποκατάσταση.

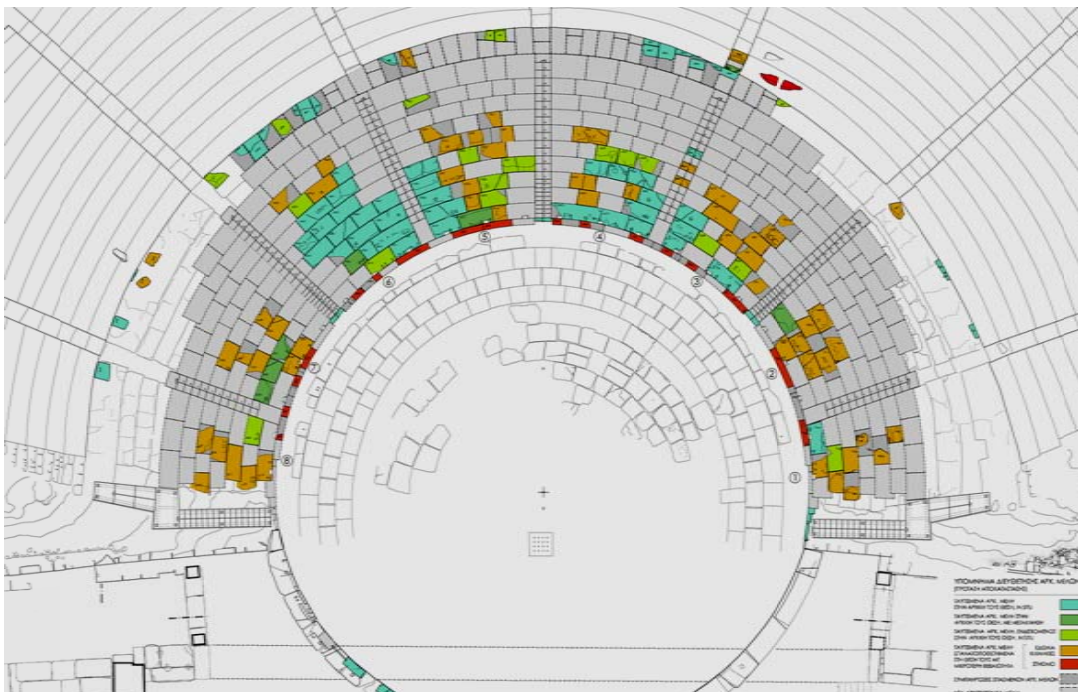
εικ.13. Ανάπτυγμα στηθαίου αρένας. α. υπάρχουσα κατάσταση, β. πρόταση αποκατάστασης

Η πρόταση περιλαμβάνει την αποκατάσταση του στηθαίου της αρένας από την πλευρά του κοίλου σε πλήρη καθ' ύψος ανάπτυξη. Αυτό θα υλοποιηθεί σε ολόκληρη την περιφέρειά του με εξαίρεση τα άκρα του, στα οποία ελλείψει στοιχείων θα διαμορφωθεί κλιμακωτό τελείωμα. Από την πλευρά του κτιρίου της σκηνής θα αναστηλωθεί μικρό τμήμα του στηθαίου βάσει δυο αυθεντικών ορθοστατών των οποίων η θέση ταυτίστηκε από εγκοπές και άλλα στοιχεία στο in situ σωζόμενο τμήμα του τοιχοβάτη.

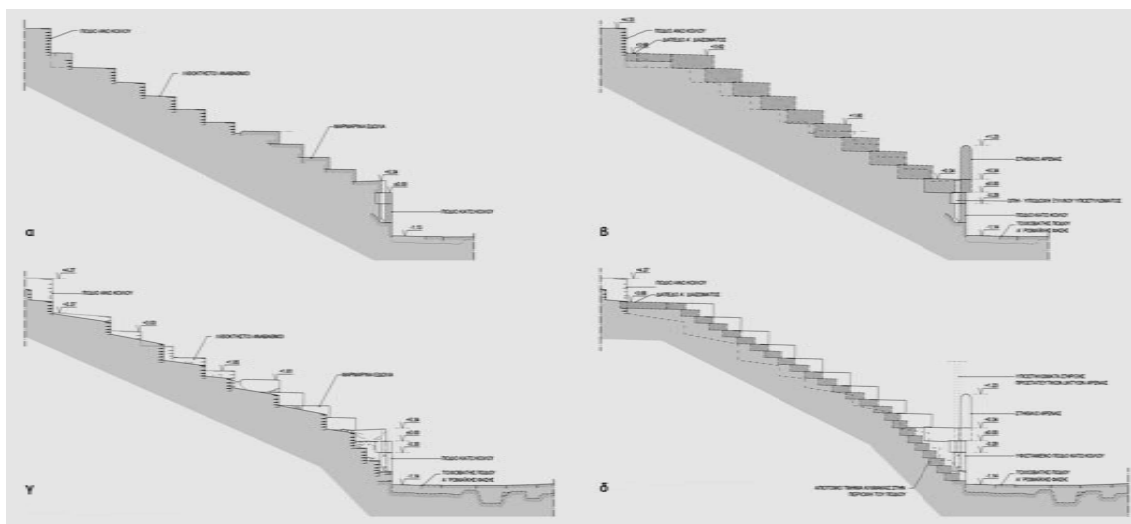

εικ.14. α. σωζόμενος ορθοστάτης του στηθαίου της αρένας από την πλευρά της σκηνής β. πρόταση αποκατάστασης τμήματος του προστατευτικού στηθαίου της αρένας από την πλευρά της σκηνής

Όσον αφορά το κοίλο του θεάτρου προτείνεται η ανάπτυξη των μαρμαρίνων εδωλίων να φτάσει έως το ύψος του 1^{ου} διαζώματος το οποίο επίσης θα αποκατασταθεί τμηματικά στην περιοχή των κεντρικών κερκίδων όπου σώζονται τα περισσότερα αυθεντικά αρχιτεκτονικά του μέλη *in situ*. Στις ανώτερες σειρές καθισμάτων έως το πρώτο διάζωμα οι συμπληρώσεις γίνονται αποκλειστικά με νέο οικοδομικό υλικό, καθώς θεωρείται πολύ σημαντική και κρίσιμη για την διδακτική παρουσία του μνημείου η οργανική και υλική σύνδεση του αποκατεστημένου τμήματος του διαζώματος με την κλιμακωτή ανάπτυξη των καθισμάτων, ώστε να γίνεται κατανοητή η δομή και η μορφή του αρχαίου θεάτρου. Κατ' αναλογία προς τις κερκίδες αποκαθίστανται και οι παρεμβαλλόμενες μεταξύ τους κλίμακες στην μορφή που είχαν κατά τη ρωμαϊκή φάση II. Η κεντρική και οι παρεπόμενες εκατέρωθεν αυτής διατηρούν την επικοινωνία κοίλου – ορχήστρας ενώ οι υπόλοιπες 4 αποκαθίστανται φραγμένες.

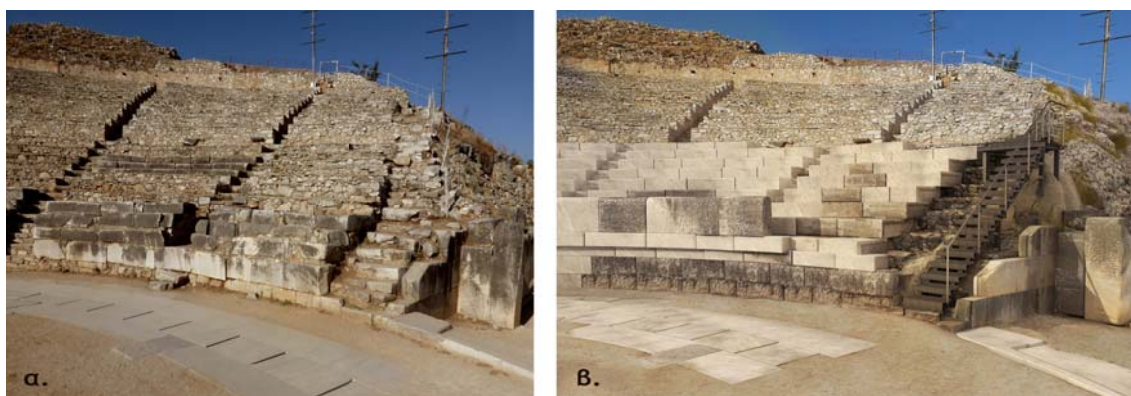

εικ.15. Πρόταση αποκατάσταση του κάτω κοίλου – κάτοψη

εικ.16. Τομή σε κερκίδα. α. υφιστάμενη κατάσταση, β. πρόταση αποκατάστασης, Τομή σε κλίμακα. γ. υφιστάμενη κατάσταση και δ. πρόταση αποκατάστασης.

Όσο πλησιάζουμε προς τα πέρατα του κοίλου δυτικά και ανατολικά οι αποκατεστημένες σειρές εδωλίων μειώνονται και εμφανίζονται οι χτιστές υποδομές τους. Με αυτήν την κλιμακωτή - εκφυλιστική διαμόρφωση γίνεται εύκολα αντιληπτή από τον επισκέπτη η έδραση των μαρμάρινων εδωλίων στα λιθόκτιστα τοιχώρια και η νοητή τους συνέχεια πάνω από αυτά. Συνειρμικά γίνεται κατανοητή και η υπόσταση των λιθόκτιστων αναβαθμών του άνω κοίλου ως υποδομών για την έδραση εδωλίων, ακόμη και αν δεν επεμβαίνουμε σε αυτές.

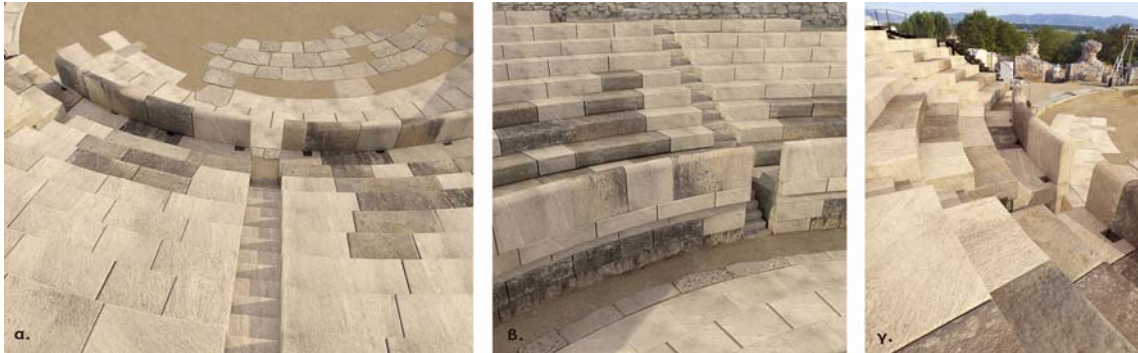
εικ. 17. Άποψη του δυτικού άκρου του κοίλου. α. υπάρχουσα κατάσταση και β. πρόταση αποκατάστασης.

Οι λιθόκτιστες υποδομές των εδωλίων που διατηρούνται εμφανείς στα άκρα του κάτω κοίλου θα αποκατασταθούν. Η άνω επιφάνεια τους θα διαμορφωθεί με υλικό συμβατό της αρχικής κατασκευής ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κάθισμα για τους θεατές κατά την διεξαγωγή παραστάσεων.

Για τις ακραίες κλίμακες κατά μήκος των παρόδων δεν έχουμε αρχαιολογικά ευρήματα και γι' αυτό δεν αποκαθίστανται στην αρχική τους μορφή. Ωστόσο στις θέσεις τους κατασκευάζονται για λειτουργικούς λόγους νέες μεταλλικές κλίμακες. Το υλικό και η γεωμετρία τους διαφοροποιούνται πλήρως από τις αρχικές ώστε να γίνεται αντιληπτό από τον επισκέπτη ότι πρόκειται για μια σύγχρονη επέμβαση που παράλληλα είναι πλήρως αντιστρέψιμη.

Κατά την ανάλυση έγινε καταγραφή και ταυτοποίηση του διάσπαρτου υλικού που ανήκει στο κοίλο του θεάτρου το οποίο και χρησιμοποιείται στην πρόταση αποκατάστασης. Κατά τα άλλα προβλέπεται καθαρισμός συντήρηση και συγκολλήσεις των μαρμάρινων μελών του κοίλου όπου είναι απαραίτητο. Οι συμπληρώσεις μελών που δεν σώζονται ακέραια επιλέχθηκε να γίνει με χυτό υλικό λόγω

γρήγορης υλοποίησης, μικρού κόστους αλλά και εύκολης προσέγγισης του χρωματισμού του αυθεντικού τμήματος. Τα νέα μέλη θα κατασκευαστούν από τοπικό μάρμαρο και θα έχουν αδρή κατεργασία ώστε να είναι σαφής η διαφοροποίησή τους από τα αυθεντικά. Συμπληρώσεις από χυτό υλικό και νέα μαρμάρινα μέλη ήδη συνυπάρχουν στα αναστηλωμένα τμήματα των παρόδων χωρίς να δημιουργούνται προβλήματα αναγνώρισης και αισθητικής των επεμβάσεων.

εικ.18. Πρόταση αποκατάστασης. Φωτορεαλιστικές απεικονίσεις

Η μελέτη εγκρίθηκε από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο τον Μάρτιο του 2014.

Το παρόν κείμενο αποτελεί τμήμα ανακοίνωσης που παρουσιάστηκε στην ΚΖ' συνάντηση «Το Αρχαιολογικό Έργο στη Μακεδονία και στη Θράκη» που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 13-15 Μαρτίου 2014.